

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПАШКОВСЬКА Дарина Олександрівна

УДК 368.8

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Дарина ПАШКОВСЬКА

Керівник роботи:
Віленчук Олександр Миколайович
д. е. н., професор

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, к. е. н., доцент ЦЕГЕЛЬНИК Ніна Іванівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» червня 2025 р.

В. о. завідувача кафедри фінансів і кредиту _____ Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ПАШКОВСЬКА Дарина Олександрівна** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«__» червня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Пашковська Д. О. Сучасні тенденції розвитку страхування відповідальності в Україні – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування». Поліський національний університет, Житомир, 2025.

В кваліфікаційній роботі було проведене комплексне дослідження особливостей організації страхування відповідальності в Україні. Проаналізовано сучасний стан та динаміку розвитку цього сегмента страхового ринку у 2022–2024 рр., з урахуванням впливу економічних і соціальних факторів. Значну увагу приділено проблемам формуванню інноваційним підходам до позиціонування страхових послуг, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності страхових компаній.

Ключові слова: страхування відповідальності, страховий ринок, страхові премії, страхові виплати, інноваційні інструменти, позиціонування послуг, Big Data, цифровий маркетинг, мобільні додатки, ESG, ризики.

ANNOTATION

Pashkovska D.O. Modern Trends in the Development of Liability Insurance in Ukraine – Qualification work in the form of a manuscript.

Bachelor's thesis for the degree of bachelor in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The qualification paper presents a comprehensive study of the specific features of liability insurance organization in Ukraine. It analyzes the current state and development dynamics of this segment of the insurance market during 2022–2024, taking into account the impact of economic and social factors. Significant attention is given to the issues of developing innovative approaches to the positioning of insurance services, which contribute to enhancing the competitiveness of insurance companies.

Keywords: liability insurance, insurance market, insurance premiums, insurance claims, innovative tools, service positioning, Big Data, digital marketing, mobile applications, ESG, risks.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні засади організації страхування відповідальності	7
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. Динаміка розвитку страхового ринку України у розрізі класів й видів страхування відповідальності.....	14
Висновки до розділу 2.....	21
РОЗДІЛ 3. Інноваційні підходи до позиціювання послуг у сфері страхування відповідальності.....	22
Висновки до розділу 3.....	26
Висновки.....	27
Список використаних джерел.....	29
Додатки.....	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Страхування відповідальності є важливою складовою фінансової системи, що сприяє стабільності бізнесу та захисту інтересів громадян. В умовах сучасних економічних викликів, зокрема військової агресії Росії, макроекономічної нестабільності та змін у регуляторному середовищі, розвиток страхування відповідальності в Україні набуває особливої актуальності. Зростає потреба у таких видах страхування, як страхування професійної відповідальності, страхування цивільно-правової відповідальності страхування за забруднення довкілля, страхування кіберризиків тощо. Водночас триває адаптація національного страхового ринку до міжнародних стандартів, зокрема директив ЄС у межах процесу євроінтеграції. Актуальність теми також зумовлена низьким рівнем проникнення страхових послуг у сферу відповідальності та необхідністю підвищення довіри населення до страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методичні напрацювання у сфері страхування відповідальності відображено в працях таких вчених, як: Ю. Алексерової, В. Борисової, О. Віленчука, О. Залєтова, Ю. Клапківа, О. Кнейслер, Т. Кривошлик, В. Плиса, Л. Примостка, А. Шолойко, І. Шубенко та ін. Проте динаміка змін попиту на страхові послуги у даному сегменті страхового ринку є досить високою, що зумовлює актуальність та доцільність дослідження даного сегменту страхового ринку.

Мета і завдання роботи. Метою написання кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних підходів до функціонування ринку страхування відповідальності та формування інноваційної траєкторії його розвитку на майбутнє. Визначена мета передбачає розкриття таких теоретичних та практичних завдань кваліфікаційної роботи:

- дослідити теоретико-методичні засади організації страхування відповідальності;
- проаналізувати динаміку розвитку страхового ринку України у розрізі класів й видів страхування відповідальності;

- визначити інноваційні підходи до позиціонування послуг у сфері страхування відповідальності;
- дослідити можливості використання цифрових технологій у процесах страхування відповідальності;
- сформулювати рекомендації щодо вдосконалення маркетингових стратегій для страхових компаній.

Об’єкт та предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процес розвитку страхування відповідальності. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад формування ринку страхування відповідальності в Україні.

Методи дослідження У процесі відображення результатів написання кваліфікаційної роботи використовувалися різноманітні наукові методи, зокрема: *абстрактно-логічний* для обґрунтування специфіки надання послуг у сфері страхування відповідальності; *аналізу та синтезу* для виявлення основних тенденцій розвитку страхового ринку України загалом та страхування відповідальності зокрема; *порівняльного аналізу* з метою виявлення особливостей функціонування страхових ринків різних країн світу; *метод Монте-Карло* для моделювання ризиків, а також *графічний метод* з метою візуалізації результатів дослідження.

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані страховими компаніями для вдосконалення стратегії позиціонування та розвитку продуктів страхування відповідальності.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти України в сфері страхування офіційні статистичні дані НБУ, звітність страхових компаній є наукові праці закордонних та вітчизняних вчених.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

1. «Особливості формування системи страхування відповідальності в Україні». Студентські наукові читання 2024: матеріали наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених(28 листопада 2024 р. Житомир.

Поліський національний університет).

2. «Сучасні тенденції розвитку страхування відповідальності в Україні» - Матеріали науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2025 р. Житомир. Поліський національний університет).

Структура та обсяг роботи. Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, один теоретичний та два практичні розділи, загальні висновки та пропозиції, перелік використаних джерел, додатки. Основний обсяг роботи 23 сторінок комп'ютерного тексту, 5 таблиць 4 рисунка по те. Список використаних джерел нараховує 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У сучасних умовах господарської діяльності страхування відповідальності займає важливе місце в системі страхових відносин. Даний сегмент страхування забезпечує захист як майнових інтересів страхувальника, так і інтереси потерпілих осіб, якщо винуватець не здатний відшкодувати завдані збитки. Таким чином, цей вид страхування виступає гарантом фінансової безпеки у випадку правопорушень чи нещасних випадків.

Страхування, як економічна категорія, є процесом фінансового захисту від можливих ризиків шляхом формування спеціальних фондів, що забезпечують компенсацію за рахунок зібраних внесків. У свою чергу, страхування відповідальності є одним із видів, що охоплює зобов'язання за збитки, завдані третім особам, і виступає важливим елементом захисту від юридичних та фінансових ризиків у різних сферах діяльності.

У науковій літературі страхування відповідальності розглядається як сферою страхової діяльності, яка спрямована на «захист майнових інтересів, пов'язаних із компенсацією збитків, завданих життю, здоров'ю чи майну третіх фізичних осіб, а також майну юридичних осіб через дії або бездіяльність страхувальника» [11]. Візуалізацію ключових стейкхолдерів, асортимент послуг та очікувані результати від розвитку страхування відповідальності в Україні представлено на рис. 1.1.

Досвід багатьох розвинених країнах світу страхування відповідальності є важливою складовою страхового ринку, і досвід цих держав може стати корисним для вдосконалення відповідних практик в Україні. Одним із найбільш розвинених напрямів є страхування професійної відповідальності, яке активно застосовується у США, Великобританії, Німеччині та інших країнах.

У країнах Європейського Союзу значна увага приділяється обов'язковому страхуванню цивільної відповідальності, зокрема автовласників. Директиви ЄС регулюють цей сегмент, вимагаючи високих стандартів захисту для

постраждалих у дорожньо-транспортних пригодах. Наприклад, у Франції діє система, яка передбачає встановлення мінімального розміру страхового покриття для всіх водіїв, що сприяє оперативному відшкодуванню збитків без зайвих затримок [11].

Ключові стейкхолдери ринку страхування відповідальності

Рис. 1. 1. Візуалізація ключових стейкхолдерів, асортименту послуг та очікуваних результатів від розвитку страхування відповідальності в Україні

Джерело: власні дослідження.

Ще одним прикладом є Японія, де страхування відповідальності охоплює ризики, пов'язані із стихійними лихами та їх наслідками. Тут страхові компанії пропонують послуги, які компенсують збитки, завдані третім особам через нещасні випадки на підприємствах або в житлових приміщеннях, спричинені природними катастрофами. Це є важливим механізмом підтримки соціальної стабільності в умовах високої сейсмічної активності.

Досвід цих країн засвідчує, що ефективна система страхування відповідальності ґрунтується на чітких законодавчих нормах, прозорості роботи страхових компаній і широкому залученні до цього процесу професійних об'єднань. Україна може врахувати ці підходи для підвищення довіри до системи страхування та забезпечення належного рівня захисту для страхувальників і постраждалих осіб.

Досліджуючи попит на страхові послуги в Україні варто відзначити, що у сегменті страхування відповідальності найбільшу кількість договорів укладається з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ). Така тенденція зумовлена необхідністю посилення страхового захисту третіх осіб (вигодонабувачів)у зв'язку з щорічним збільшенням кількості автотранспортних засобів та зростанням ДТП на автошляхах України. Крім цього постає об'єктивна потреба у диверсифікації страхового покриття на фахівців ризикованих професій, зокрема адвокатів, аудиторів, будівельників, лікарів, юристів тощо). Актуальними для України є розвиток страхування екологічної відповідальності за забруднення реципієнтів довкілля, а саме: атмосферного повітря, земельних, водних, рекреаційних та ін. ресурсів.

Кожен із цих видів страхування, спрямований на посилення захисту фінансово-економічних інтересів третіх осіб на випадок настання страхових подій [11]. Специфікою даного сегменту страхових відносин є те, що його об'єктом страхування є не майно чи життя страхувальника, а його зобов'язання перед іншими особами. Договір страхування відповідальності передбачає, що страхова компанія покриває витрати страхувальника, пов'язані з відшкодуванням збитків, спричинених особистим та майновим інтересам третіх осіб.

Згідно Закону ст. 4 України «Про страхування » № 1909-IX від 18.11.2021 р. страхування відповідальності виокремлено у відповідні класи (10-13). Основні класи види страхування відображено в додатку А. Страхування відповідальності є важливою складовою сучасної системи управління ризиками, охоплюючи різні сфери діяльності, від транспорту до медицини та екології. Існує три основні

класи страхування відповідальності, кожен з яких має свої особливості та специфіку.

Зокрема, класифікація охоплює страхування відповідальності власників наземного, повітряного та водного транспорту, а також широку категорію іншої відповідальності, що не охоплена основними транспортними класами.

Кожен клас страхування деталізує специфіку об'єктів страхування та потенційні ризики: від шкоди, спричиненої під час експлуатації транспортного засобу, до відповідальності при перевезенні небезпечних вантажів. Також значну увагу приділено спеціалізованим видам відповідальності - наприклад, у сфері космічної діяльності, морських перевезень, діяльності приватних нотаріусів та арбітражних керуючих. Це свідчить про гнучкість та глибину регулювання страхового ринку в Україні.

Страхування відповідальності в Україні має чітко структуровану систему, що дозволяє ефективно охоплювати потреби як приватних осіб, так і суб'єктів господарювання. Така структура сприяє зниженню ризиків у сферах підвищеної небезпеки та забезпечує соціально-економічну стабільність у разі настання страхових випадків.

Страхові відносини в рамках страхування відповідальності базуються на нормах національного та міжнародного права, які закріплені у законодавчих актах України, таких як Закони України, постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів, урядові розпорядження, накази НБУ, а також міжнародні угоди та конвенції. Цивільний кодекс України встановлює відповідальність за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю або майну третьої особи. Закон України "Про страхування" визначає об'єктом страхування майнові інтереси, пов'язані з відшкодуванням страхувальником заподіяної шкоди фізичній чи юридичній особі [28].

При страхуванні відповідальності захищаються інтереси як постраждалої сторони, так і винуватця шкоди. Що випадок визнали страховим і притягнули до відповідальності, потрібно довести наявність вини або те, що відповідальність настає незалежно від неї. У цивільному праві діє принцип генерального делікту: сам факт завдання шкоди вважається протиправним, якщо особа не доведе

правомірність своїх дій. Шкода завжди підлягає відшкодуванню, якщо вона спричинена протиправними діями, а правомірна шкода відшкодовується лише у випадках, передбачених законом [33, с. 155].

Зазначені класи й види страхування дозволяють мінімізувати фінансові ризики, пов'язані з відшкодуванням збитків, та сприяють підвищенню довіри у суспільстві до окремих професій. Розподіл страхування відповідальності на категорії допомагає чіткіше структурувати ринок страхових послуг, зробити їх доступнішими для широкого кола страхувальників та ефективніше відповідати на сучасні виклики. Істотною особливістю страхування відповідальності слід визнати варіативність ризиків, які можуть бути застраховані. Страхувальники обирають обсяг покриття, який відповідатиме його потребам та ризикам які можуть бути згенеровано у просторі та часі. Крім того, існує можливість укладання договорів страхування з умовами, що визначають максимальні розміри компенсацій, а також винятки з покриття [3, с. 119].

Варто відзначити, що страхування відповідальності стимулює дотримання певних стандартів поведінки або ведення бізнесу. Наприклад, обов'язкове страхування відповідальності для водіїв мотивує їх дотримуватись правил дорожнього руху, а професійне страхування відповідальності – діяти в межах стандартів і етики професії.

За останні роки спостерігається поступове зростання попиту на цей вид страхування, особливо у сферах професійної діяльності та екологічної відповідальності. Проте ринок страхування відповідальності в Україні перебуває на етапі своєї трансформації та пошуку оптимальної взаємодії суб'єктів страхового процесу. Необхідність розвитку та впровадження нових страхових продуктів, адаптованих до потреб суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, є ключовим завданням для подальшого розвитку даного сегменту страхового ринку.

Висновки до розділу 1

1. Страхування відповідальності є важливим інструментом фінансового захисту в умовах сучасної економіки, оскільки забезпечує компенсацію збитків третім особам та знижує ризики для страхувальників. Світовий досвід демонструє ефективність різних підходів до розвитку цього сегмента, зокрема професійного страхування, обов'язкового страхування цивільної відповідальності та спеціалізованих страхових продуктів. Україна, інтегруючись у міжнародний ринок, потребує вдосконалення механізмів страхування відповідальності, підвищення рівня довіри до страхових компаній та посилення регуляторного нагляду.

2. Попит на страхування відповідальності в Україні наразі формується переважно у сфері обов'язкового страхування, зокрема цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ). Водночас спостерігається зростання зацікавленості у страхуванні професійної відповідальності та екологічних ризиків. Це зумовлено потребою захисту фінансових інтересів фахівців ризикованих професій, а також зростаючими екологічними викликами.

3. Подальший розвиток ринку страхування відповідальності в Україні залежатиме від законодавчих змін, адаптації до європейських стандартів та впровадження нових страхових продуктів. Важливим аспектом є формування культури страхування серед підприємців і громадян, що сприятиме зниженню фінансових ризиків та підвищенню соціальної відповідальності.

РОЗДІЛ 2

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У РОЗРІЗІ КЛАСІВ Й ВИДІВ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розвиток страхового ринку України у воєнний період зазнав суттєвих трансформацій, зокрема в частині страхування відповідальності, яке набуло особливого значення у зв'язку з підвищеним рівнем ризиків. Страхування відповідальності охоплює низку видів, які забезпечують захист інтересів як фізичних, так і юридичних осіб у разі настання подій, пов'язаних з відшкодуванням збитків третім особам. В умовах нестабільного середовища, зростання кількості правових та фінансових претензій, а також необхідності дотримання законодавчих норм, попит на страхові продукти страхування відповідальності поступово зростає.

Аналіз динаміки ключових показників страхового ринку України за класами й видами страхування відповідальності дозволяє оцінити, як галузь реагувала на зовнішні виклики у 2022–2024 рр. Особливу увагу слід приділити змінам у структурі страхових премій, виплат і кількості укладених договорів, що відображає реальний попит та рівень довіри споживачів до таких продуктів. У таблиці 2.1 наведено основні макроекономічні тенденції, що характеризують розвиток цього сегменту ринку за досліджений період.

У 2022–2024 рр. макроекономічні тенденції розвитку страхового ринку України демонструють змішані результати. З одного боку, спостерігається значне скорочення кількості страхових компаній - майже вдвічі, що пов'язано з економічною нестабільністю, викликаною війною, та посиленням вимог до платоспроможності та стійкості страховиків. Особливо суттєво зменшилася кількість компаній, що надають послуги у сфері майнового страхування. Проте, попри скорочення кількості гравців, ринок продемонстрував ріст за ключовими фінансовими показниками - зокрема, валові страхові платежі зросли на 33,98%, що свідчить про збереження інтересу до страхових послуг навіть у складних умовах.

Таблиця 2.1

Базові індикатори розвитку страхового ринку України за 2022-2024 рр.

Показники	Роки			2024 р. до 2022,+/-	2024 р. до 2022, %
	2022	2023	2024		
Кількість страхових компаній, у тому числі:	128	101	65	-63	50,78
СК "non-Life"	116	89	55	-61	47,41
СК "Life"	12	12	10	-2	83,33
Валові страхові платежі, у тому числі:	39616,00	47015,00	53078,91	13462,91	133,98
зі страхування життя, млн грн	4801,00	5163,72	5724,72	923,72	119,24
майнових видів страхування, млн грн	34815,00	41851,28	47354,18	12539,18	136,02
Частка премій зі страхування життя в структурі валових страхових платежів, %	12,12	10,98	10,79	-1,33	-
Частка премій з майнових видів страхування в структурі страхових платежів, %	87,88	89,02	89,21	1,33	-
Валові страхові виплати, у тому числі:	13001,40	16867,00	20861,42	7860,02	160,46
зі страхування життя, млн грн	4530,61	2567,26	1279,22	-3251,38	28,24
майнових видів страхування, млн грн	8470,80	14299,74	19401,73	10930,93	229,04
Частка виплат зі страхування життя в структурі валових страхових виплат, %	34,85	15,22	6,13	-28,72	-
Частка виплат з майнових видів страхування в структурі валових страхових виплат, %	65,15	84,78	93,00	27,85	-
Сума сформованих страхових резервів, млн грн	41055,00	44889,00	46781,00	5726,00	113,95
Рівень валових виплат, %	32,82	35,20	35,90	3,08	-
Рівень чистих виплат, %	33,20	35,70	36,40	3,20	-
Загальні активи страховиків, млн грн	70338,00	73374,00	70007,00	-331,00	99,53
Обсяг сплачених статутних капіталів, млн грн	6716,00	6208,00	5698,00	-1018,00	84,84

Джерело: розраховано за даними [20].

Аналіз макроекономічних тенденцій розвитку страхового ринку України за період 2022-2024 рр. показує декілька важливих змін, що відображають як позитивні, так і негативні процеси в страховій індустрії

По-перше, значне зменшення кількості страхових компаній з 128 у 2022 р. до 65 у 2024 р., що свідчить про суттєву консолідацію ринку. Особливо це стосується компаній, які займаються "non-Life" страхуванням, де кількість компаній зменшилась на 61%, в той час як страхові компанії, що займаються страхуванням життя, зменшились на лише 2 компанії. Така динаміка може бути пов'язана з високою конкуренцією та необхідністю адаптації до нових економічних умов.

З точки зору валових страхових платежів, спостерігається стійке зростання, особливо в сегменті майнових видів страхування. У 2024 р. валові премії з майнових видів страхування збільшилися на 36% порівняно з 2022 р., що становить понад 47,3 млрд грн. Однак частка страхування життя в структурі загальних премій знизилася до 10,79%, що може бути зумовлено зниженням платоспроможності населення через економічні проблеми країни. Іншою важливою тенденцією є суттєве зростання валових страхових виплат, особливо з майнових видів страхування, де приріст становив майже 230%. Це вказує на збільшення кількості страхових випадків або величину виплат за ними, що також свідчить про відповідальність страхових компаній перед своїми клієнтами в умовах економічної нестабільності.

Важливо зазначити, що стосується активів страховиків та сплачених статутних капіталів, спостерігається незначне зниження активів, але ринок виглядає стабільним через достатній рівень страхових резервів, що зросли на 13,95%. Це є позитивним сигналом щодо готовності страхових компаній виконувати зобов'язання перед клієнтами. Для всебічного аналізу розвитку страхового ринку важливо розглянути динаміку надходжень валових страхових премій у розрізі страхування відповідальності. Цей сегмент є одним із ключових, оскільки включає обов'язкові та добровільні види страхування, які безпосередньо впливають на фінансову стійкість страхових компаній. У таблиці 2.2 наведено зміни обсягів премій за окремими видами страхування відповідальності за період 2022–2024 рр.

Динаміка валових страхових премій зі страхування відповідальності в Україні у 2022–2024 рр. свідчать про позитивну тенденцію зростання цього сегмента страхового ринку. Загальний обсяг премій зі страхування відповідальності збільшився з 10 851,03 млн грн у 2022 р. до 14 790,72 млн грн у 2024 р., що становить приріст у 3 939,69 млн грн або 136,31%. Такий результат відображає як адаптацію страхувальників до умов воєнного стану, так і зростання попиту на захист у сферах, пов'язаних з ризиком відповідальності.

Таблиця 2.2

**Динаміка валових страхових премій зі страхування відповідальності в
Україні у 2022–2024 рр., млн грн**

Показники	Роки			2024 р. до 2022, +/-	2024 р. до 2022, %
	2022	2023	2024		
Страхування відповідальності, у т.ч.	10851,03	11994,79	14790,72	3939,69	136,31
Обов'язкове страхування цивільно- правової відповідальності (ОСЦПВ)	6848,53	8541,85	10720,77	3872,24	156,54
Страхування відповідальності власників повітряного транспорту	11,25	33,34	27,8	16,55	247,01
Страхування відповідальності власників водного транспорту	22,09	30,62	25,53	3,44	115,58
Страхування відповідальності перед третіми особами	815,50	934,19	1047,92	232,42	128,50

Джерело: розраховано за даними [20].

Найбільший внесок у загальний обсяг традиційно забезпечує обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ), яке зросло на 56,54% і становило понад 10,7 млрд грн у 2024 р. Крім цього варто відзначити про суттєве зростання премій у сегментах страхування відповідальності перед третіми особами (на 28,5 %), що вказує на підвищення свідомості суб'єктів господарювання щодо потенційних ризиків у взаємодії з іншими особами та активами. Незначні, але все ж позитивні зміни спостерігаються і в нішевих видах страхування -авіаційного та водного транспорту. У сукупності ці тенденції демонструють поступове зміцнення сегмента страхування відповідальності та розширення його ролі в системі фінансового захисту в Україні.

Динаміка валових страхових виплат зі страхування відповідальності в Україні у 2022–2024 рр. демонструє загальну тенденцію до зростання обсягів виплат у цьому сегменті. Загальний обсяг валових страхових виплат за страхуванням відповідальності зріс із 3 255,22 млн грн у 2022 р. до 4 823,43 млн грн у 2024 р., що становить приріст на 1 568,21 млн грн або 48,18%. Це свідчить про активізацію використання страхових механізмів у сфері відповідальності, що може бути пов'язано зі збільшенням кількості страхових випадків, зростанням середньої суми виплат або розширенням практики врегулювання збитків у складних умовах воєнного стану.

**Динаміка валових страхових виплат зі страхування відповідальності в
Україні у 2022–2024 рр., млн грн**

Показники	Роки			2024 р. до 2022, +/-	2024 р. до 2022, %
	2022	2023	2024		
Страхування відповідальності, в т.ч	3255,22	2966,17	4823,43	1 568,21	148,18
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ)	2779,23	1818,64	4689,25	1 910,02	168,72
Страхування відповідальності власників водного транспорту	0,31	2,70	2,67	2,36	855,93
Страхування відповідальності перед третіми особами	39,65	97,00	51,72	12,07	130,44

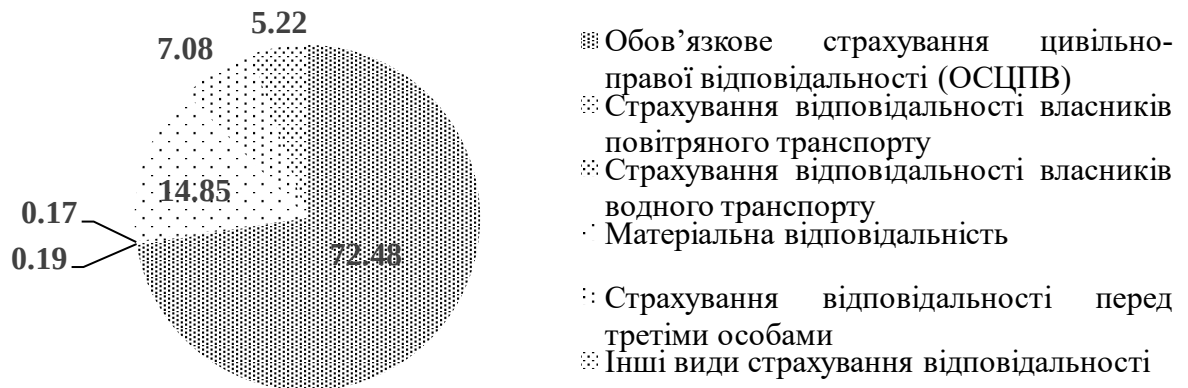
Джерело: розраховано за даними [20].

Динаміка валових страхових виплат зі страхування відповідальності в Україні у 2022–2024 рр. демонструє загальну тенденцію до зростання обсягів виплат у цьому сегменті. Загальний обсяг валових страхових виплат за страхуванням відповідальності зріс із 3 255,22 млн грн у 2022 р. до 4 823,43 млн грн у 2024 р., що становить приріст на 1 568,21 млн грн або 48,18%. Це свідчить про активізацію використання страхових механізмів у сфері відповідальності, що може бути пов'язано зі збільшенням кількості страхових випадків, зростанням середньої суми виплат або розширенням практики врегулювання збитків у складних умовах воєнного стану.

Найбільше зростання показали виплати за обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ) на 1 910,02 млн грн, або 168,72%. Це зумовлено високим рівнем аварійності та високим попитом на обов'язкові види страхування транспорту в умовах підвищених ризиків. Помітне зростання виплат також зафіксовано у сегменті страхування відповідальності перед третіми особами (+130,44%), що свідчить про розширення практики захисту інтересів бізнесу та фізичних осіб у взаєминах із контрагентами. Загалом, ринок страхування відповідальності демонструє ознаки відновлення, гнучкого реагування на потреби економіки та поступового зміцнення довіри до страхових механізмів.

Для глибшого розуміння структури страхового ринку відповідальності в Україні проаналізуємо розподіл страхових премій за окремими видами у 2024 р.

На рис. 2.1 наведено відсоткове співвідношення основних напрямів страхування відповідальності у загальній сумі зібраних валових премій.

**Рис. 2.1 Структура страхових премій
зі страхування відповідальності за класами у 2024 р., %**

Джерело: розраховано за даними [20].

У 2024 р. ключову частку страхових премій у структурі страхування відповідальності займає обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ) - 72,48%, що підтверджує його провідну роль на ринку. Значну частку також становлять матеріальна відповідальність - 14,85% і страхування відповідальності перед третіми особами - 7,08%. Інші види страхування, включаючи відповідальність власників повітряного та водного транспорту, мають незначну питому вагу. Такий розподіл свідчить про стабільний попит на обов'язкові та класичні форми страхування відповідальності, водночас демонструючи потенціал для розвитку більш вузькоспеціалізованих видів.

На рисунку 2.2 зображено обсяги страхових премій і страхових виплат за основними видами страхування відповідальності в Україні у 2024 р. Діаграма дозволяє візуально порівняти, наскільки надходження за договорами страхування перевищували витрати страховиків у вигляді страхових відшкодувань.

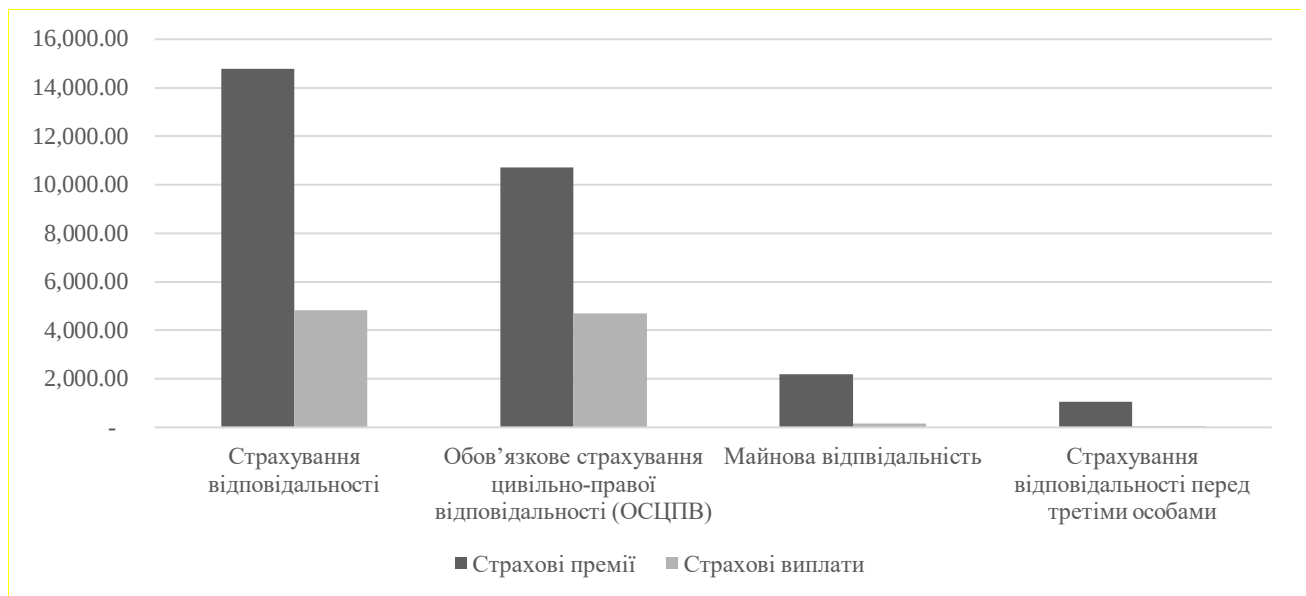

Рис. 2.2 Динаміка страхових премій та виплат зі страхування відповідальності у 2024 рр., млн грн

Джерело: розраховано за даними [20].

Представлені результати в діаграмі, свідчать, що найбільші обсяги страхових премій у 2024 р. зосереджено в сегменті обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (10 720,77 млн грн), що майже вдвічі перевищує суми премій зі страхування відповідальності в цілому. Водночас страхові виплати за цим видом склали 4 689,25 млн грн, що свідчить про значне навантаження на страховиків, але й про активність ринку. У порівнянні з іншими видами, рівень страхових виплат значно нижчий, зокрема в страхуванні відповідальності перед третіми особами (лише 51,72 млн грн). Це демонструє відносно високий рівень прибутковості для страховиків у низці нішевих сегментів.

Таким чином, структура та динаміка страхових премій і виплат свідчать про провідну роль ОСЦПВ у системі страхування відповідальності в Україні, що зумовлена законодавчими вимогами та масовим характером цього виду страхування. Водночас низька частка виплат у деяких видах страхування відкриває перспективи для розвитку добровільних програм, які наразі залишаються недостатньо розвиненими.

Висновки до розділу 2

1. У 2022–2024 рр. страховий ринок України в умовах воєнного стану продемонстрував гнучкість і поступову адаптацію до нових викликів, зокрема в сегменті страхування відповідальності. Попри скорочення кількості страхових компаній, зросли обсяги валових страхових премій і виплат, що свідчить про збереження попиту на страхові продукти та активне використання механізмів фінансового захисту. Основну роль у структурі страхування відповідальності відіграє ОСЦПВ, який забезпечує переважну частину премій і виплат. Водночас спостерігається поживавлення інтересу до інших видів відповідальності.

2. Зростання страхових премій і виплат у відповідних сегментах вказує на поступове відновлення довіри до страхових послуг, а також підвищення усвідомлення ризиків серед населення та бізнесу. Помітною тенденцією стало посилення ролі страхування як інструменту соціального та економічного захисту, що є особливо важливим у нестабільних умовах. Водночас низька частка виплат у деяких добровільних видах страхування свідчить про наявність потенціалу для подальшого розвитку цього напрямку. Загалом ринок демонструє стійкість, розширення функціональності та зростання стратегічного значення страхування відповідальності в Україні.

РОЗДІЛ 3

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПОЗИЦІЮВАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У сучасних умовах динамічного розвитку страхового ринку, зростаючих ризиків та змін у поведінці споживачів, страхові компанії стикаються з необхідністю оновлення традиційних підходів до просування своїх послуг. Особливо це стосується страхування відповідальності, яке потребує не лише глибокого розуміння специфіки ризиків, а й ефективних методів донесення цінності таких послуг до потенційних клієнтів. У цьому контексті інновації в позиціюванні стають ключовим інструментом для формування конкурентних переваг та підвищення довіри до страховика.

Інноваційні підходи охоплюють як використання цифрових технологій, так і впровадження нових форматів комунікації з клієнтами, персоналізацію страхових продуктів та орієнтацію на ESG-принципи та соціальну відповідальність.

Одним із сучасних інструментів для аналізу та прогнозування фінансової діяльності страхових компаній є метод Монте-Карло. Його ефективність полягає у здатності враховувати невизначеність зовнішнього середовища шляхом моделювання великої кількості сценаріїв розвитку подій. Це дозволяє не лише передбачити можливі ризики, але й визначити межі коливань ключових фінансових показників.

У межах дослідження для побудови імітаційної моделі за методом Монте-Карло було використано такі вхідні дані: чисті зароблені страхові премії (СП), чиста сума витрат на страхові відшкодування (СВ), загальні активи страховиків (АС), обсяг страхових резервів (СР), а також рівень страхових виплат (Р). Зазначені показники подані в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Аналіз результатів планування страхування відповідальності
за методом Монте-Карло**

Показники	СП, млн грн	СВ, млн грн	АС, млн грн	СР, млн грн	Р, %
Середній показник	15374,45	6183,29	71640,35	43881,20	40,22
Стандартне відхилення	1523,51	1615,18	93,68	2308,78	10,50
Коефіцієнт варіації	0,99	0,99	0,96	0,98	0,42
Мінімум	13500,23	4146,85	70401,09	42795,70	30,72
Максимум	16139,50	8335,12	74163,09	48696,67	45,05

Джерело: розраховано за даними [20].

Здійснений аналіз результатів імітаційного моделювання методом Монте-Карло дозволив оцінити можливі коливання ключових фінансових показників у сфері страхування відповідальності. Середні значення чистих зароблених страхових премій (СП) та страхових відшкодувань (СВ) становили відповідно 15 374,45 млн грн та 6 183,29 млн грн. Найвищу стабільність серед показників продемонстрували загальні активи страховиків (АС), хоча їх коефіцієнт варіації був досить високим – 0,96, що свідчить про значний ступінь невизначеності та потенційну чутливість до зовнішніх факторів.

Показники страхових резервів (СР) та рівня страхових виплат (Р) також характеризуються високим рівнем варіативності, що підтверджується коефіцієнтами варіації на рівні 0,98 та 0,42 відповідно. Це свідчить про значні ризики у процесі формування резервів і здійснення страхових виплат, що потребує особливої уваги під час планування. У цілому, результати моделювання засвідчують, що метод Монте-Карло є ефективним інструментом для прогнозування поведінки фінансових показників за умов невизначеності, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення в галузі страхування відповідальності.

Аналіз ключових параметрів моделювання за методом Монте-Карло дозволив визначити можливі сценарії розвитку подій у сфері страхування відповідальності. У межах песимістичного сценарію спостерігається суттєве зниження страхових премій до 13 500,23 млн грн при одночасному зростанні страхових відшкодувань до 16 139,50 млн грн, що створює ризик дефіциту

фінансових ресурсів для покриття зобов'язань страховиків. Аналогічні тенденції характерні і для показників активів та резервів, які демонструють значне зниження у критичних умовах.

Таблиця 3.2

**Ключові параметри моделювання для страхування відповідальності
за методом Монте-Карло, млн грн**

Показники	Сценарії		
	Песимістичний	Оптимістичний	Найбільш імовірний
Страхові премії	13500,23	4146,85	15374,45
Страхові відшкодування	16139,50	8335,12	6183,29
Активи страховиків	13500,23	4146,85	71640,35
Обсяг страхових резервів	16139,50	8335,12	43881,20
Рівень страхових виплат	13500,23	4146,85	15374,45

Джерело: розраховано за даними [20].

Оптимістичний сценарій, навпаки, передбачає покращення фінансових показників, зокрема зменшення витрат на страхові виплати, що створює сприятливі умови для забезпечення фінансової стійкості страховиків. Найбільш ймовірний сценарій можна вважати базовим для планування, адже він відображає середній рівень усіх ключових показників, зокрема страхових премій (15 374,45 млн грн) та страхових відшкодувань (6 183,29 млн грн). Такий підхід дозволяє гнучко реагувати на зміни ринку, знижуючи ризики та підвищуючи ефективність стратегічного управління страховими операціями.

Продовжуючи аналіз інноваційних підходів до планування та розвитку страхування відповідальності, доцільно перейти до розгляду сучасних інструментів позиціонування страхових послуг. У світі високої конкуренції та стрімкої цифровізації, компанії, що працюють на ринку страхування, все частіше застосовують інновації для утримання клієнтів та залучення нових. Особливо це стосується сфери страхування відповідальності, де довіра клієнта та чіткість у комунікації є ключовими факторами успіху [23,115].

Впровадження інноваційних інструментів дозволяє страховим компаніям не лише ефективно диференціювати свої послуги, а й гнучко адаптуватися до змін попиту та поведінки споживачів. Це охоплює використання цифрових

платформ, автоматизацію обробки запитів, персоналізацію пропозицій на основі аналізу даних, а також впровадження технологій штучного інтелекту для оцінки ризиків. Усе це сприяє не тільки зміцненню ринкових позицій компаній, але й підвищенню ефективності комунікаційних стратегій, що особливо важливо у відповідальному страхуванні [23 с.115].

Щоб краще зрозуміти, які саме інноваційні інструменти сьогодні відіграють ключову роль у позиціюванні страхових послуг у сфері відповідальності, варто звернутися до структурованої візуалізації їх основних напрямів. На рис. 3.1 подано узагальнене представлення таких інструментів, що активно впроваджуються страховими компаніями для забезпечення конкурентоспроможності на ринку, орієнтації на клієнта та покращення ефективності діяльності.

Рис. 3.1 Інноваційні інструменти позиціювання послуг страхування відповідальності

Джерело: розроблено автором на основі [36].

Рисунок демонструє шість основних інноваційних інструментів, які активно впроваджуються страховими компаніями у процесі позиціювання послуг страхування відповідальності. Зокрема, аналітика великих даних (Big Data) дозволяє здійснювати глибоке сегментування клієнтів та прогнозування поведінки споживачів, мобільні додатки забезпечують оперативну комунікацію та зручність оформлення послуг, а цифровий маркетинг сприяє формуванню індивідуальних стратегій просування продуктів. ESG-ініціативи демонструють відповідальність компанії перед суспільством і довкіллям, що особливо актуально в умовах сталого

розвитку. Персоналізовані страхові продукти створюють унікальну цінність для клієнтів, підвищуючи рівень їх задоволеності. [34, с. 293].

Застосування таких інструментів не лише формує позитивний імідж компанії, але й забезпечує її довгострокову стійкість на ринку. Страховики, які впроваджують сучасні цифрові рішення, здатні швидко реагувати на зміни ринку, адаптувати свої пропозиції до потреб цільових сегментів, а також підвищити лояльність клієнтів. Таким чином, інноваційні підходи у позиціонуванні страхових послуг стають не лише інструментом маркетингу, а й стратегічною перевагою в умовах динамічного ринкового середовища.

Висновки до розділу 3

1. Інноваційні підходи, такі як цифрові платформи, автоматизація, персоналізовані продукти та аналіз Big Data, є ключовими для трансформації позиціонування страхових послуг, особливо у страхуванні відповідальності. Вони не тільки задовольняють поточні потреби клієнтів, а й допомагають прогнозувати тенденції та гнучко реагувати на ринкові виклики. Інноваційні практики, що базуються на ESG-принципах, покращують імідж та підвищують довіру до страхових компаній.

2. Моделювання методом Монте-Карло підтверджує ефективність цих інноваційних підходів як інструментів управління ризиками та прийняття стратегічних рішень в умовах високої ринкової невизначеності. Сценарний аналіз виявляє загрози та можливості, а поєднання цифрових інструментів з адаптивним плануванням забезпечує компаніям стійкість та конкурентоспроможність.

3. Інновації є визначальним фактором для розвитку страхування відповідальності, оптимізуючи внутрішні процеси, підвищуючи якість обслуговування та зміцнюючи конкурентоспроможність. Використання цифрових технологій, персоналізованих продуктів, Big Data-аналітики та ESG-підходів дає змогу страховикам ефективно управляти ризиками та формувати довіру споживачів. У сучасних умовах інноваційність – це не перевага, а необхідна умова стабільного функціонування та стратегічного зростання страхового бізнесу.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати написання кваліфікаційної роботи, варто зробити такі висновки:

1. Досліджено теоретичні основи страхування відповідальності, його економічну сутність, функції та правове регулювання в Україні. Встановлено, що цей вид страхування є важливим елементом фінансового захисту учасників господарських відносин і сприяє стабільності соціально-економічної системи. Також було охарактеризовано основні види страхування відповідальності.

2. Проаналізовано динаміку розвитку страхового ринку України у сфері страхування відповідальності за 2022–2024 роки. Дослідження показало, що цей сегмент ринку демонструє помірне зростання, однак з ознаками нестабільності, що пов'язано з воєнними діями, економічною невизначеністю, інфляцією та зміною пріоритетів у структурі страхового попиту. Обсяги страхових премій та виплат мали тенденцію до коливань, зокрема у 2023 році спостерігалось уповільнення темпів приросту через загальний спад ділової активності. Водночас зросла частка добровільного страхування відповідальності, що свідчить про поступове підвищення страхової культури населення та бізнесу. Було здійснено оцінку основних тенденцій і виявлено потребу у вдосконаленні підходів до управління ризиками та розвитку нових продуктів.

3. На основі методу Монте-Карло було змодельовано різні сценарії фінансових результатів страхових компаній у сфері страхування відповідальності. Аналіз показав, що за умов невизначеності важливо враховувати широкий діапазон можливих значень ключових фінансових показників для прийняття стратегічних рішень. Моделювання підтвердило доцільність його використання у плануванні страхових операцій.

4. Висвітлено сучасні інноваційні підходи до позиціювання страхових послуг, зокрема персоналізацію продуктів, впровадження мобільних додатків, Big Data, цифровий маркетинг та ESG-орієнтацію. Доведено, що саме інновації дають можливість страховим компаніям адаптуватися до динамічного ринку, будувати ефективну комунікацію з клієнтами і підвищувати рівень лояльності.

5. Інноваційні інструменти позиціювання є не лише технологічними рішеннями, а й стратегічними засобами формування конкурентних переваг страховиків. Їхнє впровадження забезпечує підвищення клієнтоорієнтованості, покращення репутації компанії та підвищення фінансової стійкості. В умовах цифровізації такі підходи є необхідними для довгострокового розвитку ринку.

6. Ефективний розвиток страхування відповідальності в Україні можливий лише за умови поєднання глибокого аналітичного підходу, прогнозування ризиків та активного впровадження інновацій. Це дозволяє підвищити якість страхових послуг, зміцнити позиції компаній на ринку та забезпечити високий рівень довіри з боку споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. FinAwards: категорія страхові компанії. URL: <https://finawards.com.ua/> (дата звернення 03.04.2025)
2. Insurance TOP: рейтинг страхових компаній. 2023 №1 (93) URL : <https://insurancetop.com>
3. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Оцінка ліквідності та платоспроможності страхової організації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2020. № 1. 152-163 с.
4. Александрова М. М. Зміст воєнних ризиків у страхуванні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/187.pdf> (дата звернення: 27.24.2025)
5. Артими-Дрогомирецька З., Гарматій Н.М., Крицька. Л., Гарматій С.В. Статистичний аналіз. *Галицький економічний вісник*. 2022 Т.74. №1. С.7-15.
6. Борисова В. А. Страхові послуги: навч. посібник. Суми: Довкілля, 2004. С. 39.
7. Братюк В. П. Сучасні реалії в Україні та страховий ринок. *Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклик*. Мукачеве: МДУ, 2022. С. 19-21
8. Віленчук О.М. Інноваційні стратегії управління діяльністю страхових компаній: міжнародний та національний контексти. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2021. Випуск 41. С. 65-70.
9. Ден Ю. О. Страхування інвестиційної діяльності в умовах військового стану. *Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів*. 2023. С. 9-10
10. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.04.2025)
11. Економічна суть, необхідність та особливості страхування відповідальності. Страхування відповідальності URL: Навчально-

інформаційний портал ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"
(дата звернення: 01.03.2025)

12. Журавка О.С. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.

13. Журавка О.С. *Теоретичні основи формування страхового портфеля Бізнес-інформ.* 2020. № 5. С.201–204.

14. Качула С. В., Лисяк Л. В., Ляшевський Я. О. Аналіз формування доходу і розподілу прибутку страхових компаній. *Агросвіт.* 2021. №1-2. С. 12-19.

15. Клапків Ю. М., Свірський В. С., Щур Р. І. Аналіз сучасних тенденцій у страховому сегменті фінансового ринку України. *Інноваційна економіка.* 2021. № 3–4. С. 130–139.

16. Кондрат І.Х., Попович В.П. Фактори впливу на формування страхового портфеля та управління ним. *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні.* 2020. С. 171–172

17. Криленко В.І., Рудь І.Ю. Страховий менеджмент: опорний конспект. МНУ ім. В.О. Сухомлинського. 2020. 127 с.

18. Кучерівська С. С., Калугарь А. В. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. *Економіка та суспільство.* 2022. Випуск 46

19. Марина А. С., Пеценко М. В. Діяльність страхових компаній у воєнний час. Політ. *Сучасні проблеми науки: тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених.* Київ, 2023. С. 120-121.

20. Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

21. Нечипорук Л. В. Страхування в системі ризик-менеджменту бізнесструктури. In *The 2 nd International scientific and practical conference "Progressive research in the modern world"*(November 2-4, 2022) BoScience Publisher, Boston, USA. 2022. 604-610 p.

22. Нові виклики 2024 року для страховиків України. URL: <https://insurance.vidi.ua/ua/press/novi-vikliki-2024-roku-dlya-strahovikiv-ukrayini/> (дата звернення 03.04.2025)

23. Олійник О. В., Нагаєва Г. О. Страхування: навч. посіб. Харків: Стильна типографія, 2020. 256 с

24. Пашковська Д.О Особливості формування системи страхування відповідальності в Україні. *Студентські наукові читання 2024: матеріали наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених*. Поліський національний університет. Житомир. 2024. С. 134-137.

25. Пашковська Д.О Сучасні тенденції розвитку страхування відповідальності в Україні. *Матеріали науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки»*. Поліський національний університет. Житомир. 2025. С. 21-23.

26. Пивовар О.В. Аналіз фінансового потенціалу страхової компанії. *Матеріали VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи»*. 2020. С. 828-835.

27. Пластун В. Л., Домбровський В. С. Формування оптимального портфеля страхових послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 1. С. 335–341. URL : http://nbuv.gov.ua/jpdf/apre_2020_1_41.5 (дата звернення 01.04.2024)

28. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (в редакції від 01.01.2025р.) № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20?find=1&text>

29. Рейтинг страхових компаній України. *Forinsurer – онлайн-журнал про технології страхування, insurtech та fintech*. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 03.04.2025)

30. Сидорчук І.П. Сучасний стан розвитку страхового ринку в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2022. № 1. С. 130-133.

31. Сосновська О. О., Горач І. В. Особливості управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. 2021. Вип.№ 1(7). С. 103-114.

32. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 01.04.2025)
33. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.
34. Субачов І. І. Розвиток страхового ринку в Україні як фактору фінансової стабільності економіки. *Фінанси України*. 2020. № 11. С. 34.
35. Тарасенко Д.Л., Тарасенко О.Ю., Мироненко С.П. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*, 2022. № 40. С. 27-34.
36. Ткаченко Е. О., Цуркан І. М. Інвестиційна діяльність страховиків в умовах воєнного стану в Україні. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан*. 2022. С. 292-294.
37. Шаповал Л. П., Кудлай К. Д. Оцінка рентабельності діяльності страхових компаній. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 38. С. 81–86.
38. Шірінян А. А., Шірінян Л. В. Страховий ринок, ринок страхування і ринок страхових послуг: наукові погляди, нове розуміння і визначення. *Облік і фінанси*. 2024. № 1(103). С. 93-101
39. Шубенко І. А. Тенденції діджиталізації на страховому ринку України. *Бізнес-інформ*. 2020. № 2. С. 273-279.
40. Шубенко І., Стойко О., Доронін Д., Фалімонов С. Детермінанти низького рівня розвитку ринку страхування життя в Україні. *Бізнес Інформ*. 2024. №3. С. 305-315.